

FELSEFE NEDİR?

Soru: Felsefe nedir?

CEVAP:

Felsefe = Philosophie, Yunanca "philos" [sevgi] ve "sofia" [hikmet] kelimelerinden meydana gelmiş, "hikmet sevgisi" demektir. Felsefe, bir konu üzerinde insanların akıl ve mantık yolu ile inceleme ve araştırmalarla elde ettikleri sonuçlardır. Her şeyin aslını arama ve ne için var olduğunun sebebini bulmak için çalışma demektir. Felsefe ile meşgul olanların, hem ruh, hem de fen bilgilerinde çok derin bilgi sahibi olması gerekir. Fakat bir insanın ne kadar ilmi olursa olsun, yanlış düşünebilir veya yaptığı araştırmalardan yanlış sonuçlar çıkarabilir. İşte bunun içindir ki, felsefe, hiçbir zaman kesin sonuçlar vermez. Bir kere de, bunu işiten insanın kendi akıl ve mantık süzgecinden geçirmesi gerekir.

Her felsefenin bir de zıddı vardır. Her iki düşünceyi karşılaştırmak gerekir. Birçok felsefi düşünceler zamanla değişebildiği için hiçbir zaman kesinlik taşımaz. Dinimizdeki naslar ise kesindir, tartışılmaz.

Her çağda gelen filozoflar, öncekilerin yanlışlarını göstererek kısmen veya tamamen reddettiler. Eski Yunan filozoflarından Eflatun ve Aristo'nun, daha sonra gelen filozoflar üstündeki tesirleri daha uzun sürdü. Bugünkü felsefeyi İngiliz filozofu Bacon ile Fransız filozofu Descartes'in kurduğu kabul edilir. Filozoflar içinde Sokrat, Aristo, Eflatun, Epikuros, Farabi, İbni Rüşd, Bacon, Dekart, Spinoza, Kant, Hegel, Karl Marx, August Compte, Bergson meşhurlarıdır. Bunların hiçbiri, yanlışsız bir sistem kuramamıştır.

Filozoflar, iman bakımından üçe ayrılır:

- 1- Dehriyyun: "Bu âlem böyle gelmiş, böyle gider. Bu âlemin yaratıcısı yoktur" derler.
- 2- Tabiiyeciler: Bir yaratıcıya inanırlar; ama ahireti inkâr ederler.
- 3- İlahiyyun: Bunlar ilk iki görüşü red ederlerse de, **Peygamber**lere ve bedenen dirilmeye inanmazlar.

Yunan felsefecileri, (Kâinat, Allah gibi, ezeli ve ebedidir, Allah cüzi olan şeyleri bilmez, bedeni bir dirilme yoktur) diyorlar. İslam âlimleri, kâinatı ezeli ve ebedi bilen böyle felsefecilere kâfir demiştir.

İslam dininde felsefe yoktur. Felsefenin cevap aradığı soruların hepsine, aksi iddia ve ispat edilemeyecek şekilde dinimiz cevap vermiştir. Felsefecilerin uğraştığı her şeyi dinimiz açıklamıştır. Bunlar, tekniğin değişmesiyle değişmez. Batılılar, dinimizdeki tasavvufu, felsefe zannetmişler ve tasavvuf büyüklerine İslam filozofu demişlerdir. İslam felsefesi tâbiri de bu yanlışlıktan doğmuştur.

İslam felsefesinden bahsedenler, 72 sapık fırka mensuplarıdır. Bu bozuk fırkaların ortaya çıkışında eski Yunan, Hind ve Acem felsefesinin karıştırılmasının ve âyetlerin, nakle göre değil, akla göre açıklanmasının büyük etkisi olmuştur.

Felsefeden farklı ve bir ibadet olan tefekkür ikiye ayrılır:

1- **Allahü teâlâ**nın büyüklüğünü, kudretini düşünerek, kendisinin acz ve zayıflığını anlamak, eserden müessire [o eseri yaratana] yol bulmaktır.

2- Fen ilmini, İslam dininin bildirdiklerine uygun, insanların rahatını temin etmek maksadıyla kullanmak için akıl yormaktır.

İmam-ı Gazali hazretleri, "Akıl daha kendisinden bile habersizdir. Her şey peygamberlik gerçeğindedir. Bu gerçeğe yapışarak kurtuldum" demiştir. Hazret-i Mevlana; "Hocamı bulunca aklımı bıraktım ve kurtuldum" demiştir. Felsefede kuru akılcılığı yıkan Bergson'a, "Akılcılığı yine akıl ile yıktın" denildiğinde, "İşte aklın atacağı en son adım kendi aczini ve hiçliğini anlamasıdır" demiştir.

İslam dünyasında akli ölçü alan bir felsefe olmamış, vahye uygun tefekkür olmuştur. Farabi, İbni Sina, İbni Rüşd gibi filozoflar ve bid'at fırkaları, Yunan filozoflarının etkisinde kalıp, Kur'an-ı kerimi ve hadis-i şerifleri kendi akıllarına göre yorumladıkları için, doğru yoldan ayrılmışlardır.

İnanmak ihtiyaç mıdır?

Soru: İnsanlar niçin Allah'a inanmak ihtiyacı duyarlar?

CEVAP:

Bazı felsefeciler (İnsanda tapma ihtiyacı vardır. Bunun için de, ateşe, güneşe, puta tapanlar olmuştur) diyorlar. İşin aslı ise şöyle:

Allahü teâlâ, insana, iyiyi kötüden, hakkı bâtıdan ayırması için akıl vermiştir. Akıl, bir şeyin kendiliğinden olduğunu kabul etmez. Her şeyi bir sebebe bağlar. İnsanın ve insandaki organların ve tabiattaki nizamın yerli yerince yaratılmasını tesadüf olarak kabul edemez. Bunun gibi tabiatta bulunan canlı cansız her şeyin, bir yaratıcı tarafından yaratıldığını ister istemez kabul eder.

Tarihlerde bildirildiğine göre, mecburi olarak bir yaratıcıyı kabul eden insan, bu yaratıcının ateş, güneş gibi şeyler olduğunu zannetmiştir. Çünkü akılla **Allahü teâlâyı** bilmek mümkün değildir. **Allahü teâlâ**, her devirde, her yere, en ufak köye kadar her ülkede **Peygamber**ler göndermiştir. Bunlar, **Allahü teâlâ**nın varlığını, birliğini ve emirlerini insanlara bildirmişlerdir.

Kâinattaki muazzam nizamı veya sadece insanın anatomisini inceleyen bir kimse, bunun büyük bir kudretin eseri olduğuna inanır. Buna inanan kimsenin de, **Peygamber**lerin bildirdiği dini kabul etmesi gerekir.

İnsan bir harikadır

İnsan, başlı başına bir harikadır. İnsan vücudunda lüzumsuz bir organ bulunmaması, her organın bir vazife yapması, ayrıca ruh denilen bilinmeyen muazzam bir kuvvetin bulunması, basit bir şey midir? İnsanoğlunun yaratılması yanında, harika olarak kabul edilen şeyler çok basit kalır. **Hadis-i şerifte**, (Kendini bilen Rabbin bilir) buyurulmuştur. İnsan, kendi vücut yapısını iyi bir tetkik etse, ne muazzam bir varlık olduğunu görür ve kendisini yaratanın varlığına ve birliğine inanır.

İlmi olan bir insan, kâinattaki canlı cansız bütün varlıklara bakarak, bunların rastgele yaratılmadığını anlar. Kur'an-ı kerimde, tefekkürün [düşünmenin] önemi bildirilir. Mesela güneş, dünyamıza çok yakın veya çok uzak olsa idi ne olurdu? Çok yakın olsa, sıcak her şeyi yakar, hayat olmazdı. Güneş çok uzak olunca da, dünya gerekli ısıyı alamayacağı için yine hayat olmazdı. Güneşi insanların tam istifade edeceği yere koyan **Allahü teâlâ**nın kudreti sonsuzdur. Gezegenlerin dünyamıza çarpmadan dönmesini inceleyen bir fen adamı, elbette yaratıcıya inanır ve müslüman olur. Kısacası fen ilmine vakıf olan bir ilim adamının, Allah'ı inkâr etmesi mümkün değildir.

Normal bir aklın kabul ettiği bir gerçeği inkâr etmek, akla ve ilme uymaz. Merhum Nasreddin Hocanın "Doğduğuna inanıyorsun da öldüğüne niçin inanmıyorsun?" dediği gibi, kâinatı, ayı, yıldızı ve diğer varlıkları gören kimse, bunları yaratan birinin bulunduğunu inkâr ederse, kendi kendini yalanlamış olur.

Dünyadaki insanların çoğu, yaratıcıyı kabul etmektedir. Ancak İslamiyet'i incelemedikleri için, kimi 3 tanrı inancına, kimi de, çeşitli hurafelere saplanmışlardır. Halbuki doğru tektir. İki nokta arasından yalnız bir doğru geçer. Eğri çizgi ise çok olur. Mühim olan bu doğruyu bulabilmektir.

İslam felsefesi

Soru: Bazıları imam-ı Gazali'ye İslam filozofu diyorlar. Âlime filozof denir mi?

CEVAP:

İmam-ı Gazali hazretleri, kendi zamanındaki fıkıh âlimlerinin en üstünü idi. Şafii fıkıh kitapları, hep onun kitaplarından vesikalar vermektedir.

Bu büyük İslam âlimine ve benzerlerine, (İslam filozofu), yazılarına ve bütün (İlm-i kelam), yani (Akaid) kitaplarına da, (İslam felsefesi) diyorlar. Halbuki, İslamiyet'te felsefe yoktur. İslam âlimleri, filozof değildir. Felsefe, din, ruh ve ictimai bilgi cahillerinin, bu bilgilerden, kendi kısa akılları ile ve zamanlarındaki fenni keşiflere göre, anladıklarına, yani bozuk düşüncelerine denir. İslam âlimlerinin kitapları ise, ilim sahiplerinin, Kur'an-ı kerimden ve hadis-i şeriflerden çıkardıkları bilgilerdir. İslam bilgilerine felsefe demek, pırlantayı cam parçalarına benzetmek gibidir. İslam âlimlerine felsefeci demek de, pırlantaya cam demek gibi olup, bu yüksek âlimlere hakaret etmek olur.

Din düşmanlarının âlimlerimize saldırması

Din düşmanlarının, dine ve din âlimlerine saldırması yadırganmaz. Âlimlerin de meşhur ve tesirli olanlarına saldırırlar. Özellikle imam-ı Gazali hazretleri, onlar için hedef tahtasıdır. Dinimizi içten yıkmaya çalışan reformcular da, aynı şeyi yapıyorlar. Bazı ahmaklar da, meşhur olmak için cami duvarını kirletmeyi, yani İslam âlimlerine saldırmayı tercih ediyorlar.

İslam âlimi kime denir? Her dalda uzman olan âlimler vardır. Fıkıh âlimi, hadis âlimi, tasavvuf âlimi, kelam âlimi, fen âlimi gibi. Bunların hepsini bilene İslam âlimi denir. Bilmek de yetmez. Bildikleri ile amel etmesi ve ihlaslı olması da şarttır. Onun için ilim, amel ve ihlas sahibi olan müslümana İslam âlimi denir. Bu üçünden biri noksan olana kötü din adamı, yobaz denir. Mason Abduh, çömezi mezhepsiz Reşit Rıza ve günümüzde bunların peşinden giden bid'at ehli birer yobazdır. İslam âlimi, dinin bekçisi, yobaz ise, şeytanın yoldaşdır.

Dört mezhebin imamı, imam-ı Rabbani ve imam-ı Gazali gibi müctehidler, İslam âlimidir. İşte **Resulullah** efendimiz, bu âlimler için, (Âlimler, **Peygamber**lerin vârisleridir) buyurdu. (İbni Mace)

İmam-ı Birgivi, "İslam âlimlerince yazılan bir din kitabına hakaret etmek, bu âlimlerden biri ile alay etmek ve saygı göstermek gereken bir şeye hakaret etmek, hakaret edilmesi gereken bir şeye saygı göstermek küfürdür" buyuruyor.

Mezhepsizler, demagojiyi iyi becerirler. Mesela imam-ı Birgivi'nin yukarıdaki sözünü alarak, "Sizler çelişki içindesiniz, Efgani ve Abduh gibi âlimleri kötülediğiniz için kâfirsiniz" derler. Aynı mantıkla, imam-ı Gazali hazretlerine saldırırlar. "Gazali, İslam filozoflarına kâfir diyor, Kur'ana aykırı hadisleri İhya'sına almıştır, sahih hadisle, uydurma hadisi ayıramazdı. Gazali şimdi yaşasaydı İhya'yı yazmazdı" gibi hezeyanlarda bulunuyorlar. Mezhepsizler, bir hadisin Kur'ana aykırı olduğunu biliyor da, koca imam bilemiyor mu?

Büyük âlim İbni Hacer-i Mekki hazretleri, imam-ı Gazali hazretlerinin yazılarında kusur bulan kimse, ya hasetçidir veya zındıktır buyuruyor. (El- i'lam bi-kavâti'il-islam)

İbni Âbidin hazretleri, imam-ı Gazali, zamanının hüccet-ül-İslamı ve âlimlerin en üstünü idi. Ona dil uzatan kimse, cahillerin en cahili, fâsıkların en kötüsüdür buyurdu. (El-Ukud-üd-dürriyye)

Kâtip Çelebi, Bütün din kitapları yok olsa, imam-ı Gazalinin kitapları, bu boşluğu doldurabilir, hatta İhyâ'sı bile kâfi gelir diyor.

Seyyid Abdülhakim Arvasi hazretleri de, imam-ı Gazali'nin İhyâ kitabı, bütün âlimlerce doğru ve yüksektir. Bir gayrı müslim, severek yapraklarını çevirirse, müslüman olmakla şereflenir buyuruyor.

Felsefe zamanla değişir, din asra göre değişmez

Soru: Bir yazar diyor ki: (Felsefe camilere de girmelidir. Camilerde, resim sergileri açılmalı, klasik müzik konserleri verilmelidir. Kur'an, Cennete gitmek için bir vize kitabı oldu. İctihad kapısı artık açılıp yeni yorumlar yapılmalı, Kur'an felsefeleşmeli, Kur'an tefsirleri yeniden gözden geçirilmeli, zamana göre yeniden yorumlanmalıdır. Ben Londra'da kilisede, felsefe konuşmaları, Beethoven ve Mozarttan örnekler dinledim. Resim sergileri izledim. Kilisede olanlar, camide de olmalıdır.)

Bu iddiaya cevap verir misiniz?

CEVAP:

Felsefenin ne olduğu geniş olarak izah edilmişti.

İbni Âbidin hazretleri buyuruyor ki:

(Felsefe, doğru gibi görünen, fakat çoğu bozuk olan sözlerdir. Tecrübeye, hesaba dayanmayan şahsi düşüncelerdir.) [Redd-ül-muhtar]

Kur'an-ı kerimde âyetler ikiye ayrılır: Anlamı açık olanlara (Muhkem âyetler), manası açıkça anlaşılmayanlar, ayrıca tefsire, izaha muhtaç olanlara (Müteşabih âyetler) adı verilir. **Hadis-i şerif**ler de, muhkem ve müteşabih olmak üzere iki kısımdır. Bunları tefsir etmek mecburiyeti, İslam dininde (İctihad) müessesesinin kurulmasına sebep olmuştur.

Peygamber efendimiz de, bizzat ictihad yapmıştır. Onun ve **Eshab-ı kiram**ın ictihadları, İslam bilgilerinin temelidir.

5. Abbasi halifesi Harunürreşid zamanında, Bağdat'ta (Dar-ül-hikmet) isminde büyük bir tercüme bürosu kuruldu. Bağdat, Şam, Harran, Antakya gibi yerlerde, böyle ilim merkezleri kurulmuştu. Buralarda Yunancadan ve Latince'den eserler tercüme edildi. Hind, Fars kitapları da bunlara eklendi. Gerçek Rönesans = eski kıymetli eserlere dönüş, ilk defa Bağdat'ta başladı. Yunan filozoflarının eserleri Arabiye tercüme edildi. İslam âlimleri bunları dikkat ile tetkik ettikten sonra, Yunan filozoflarının bazı fikirlerinin doğru, ekserisinin de yanlış olduğunu ispat ettiler. Onların, fen ve din bilgilerinin çoğunda cahil oldukları, aklın anlayamadığı bilgilerde, daha çok yanıldıkları görüldü. İmam-ı Gazali, imam-ı Rabbani gibi hakiki âlimler, bu felsefecilerin iman bilgilerine inanmadıklarını görmüşler, küfürlerine sebep olan yanlış inanışlarını bildirmişlerdir.

Hakiki İslam âlimleri, kelimelerinde, Müteşabih âyet ve hadislerin açıklamalarında, yalnız **Resulullah**ın ve **Eshab-ı kiram**ın ictihadlarına uymuşlar, eski felsefecilerin bunlara uymayan fikirlerini reddetmişler, böylece İslam dinini, hristiyanlık gibi bozulmaktan korumuşlardır. Cahiller ise, filozofların her sözlerinin doğru olacağını sanarak, bunlara teslim olmuşlardır. Böylece **Mutezile** denilen bozuk bir İslam fırkası meydana çıktı.

İslam felsefesi denilir mi?

İslam'a felsefeyi karıştırarak, **Eshab-ı kiram**ın yolundan ayrılan 72 fırkanın felsefelerini, İslam âlimleri uzun bildirmişlerdir. Bu büyük âlimlerden biri, Seyyid Şerif Cürcanidir. Şerh-i Mevakif kitabı, bu vesikalarla doludur. Kelam âlimlerinden Sadeddin-i Teftazani de, Şerh-i akaid kitabında, bid'at felsefesini kökünden yıkmıştır. **Muhammed** Şihristaninin El-milel ven-nihal kitabı ise, başından sonuna kadar, bu reddiyelerle doludur. UNESCO tarafından Avrupa dillerine tercüme edilmiş, İslamiyet'te felsefe bulunmadığını ve İslam felsefesi sözünün yanlış olduğunu bütün dünya anlamıştır.

İmam-ı Gazali hazretleri, metafiziği de incelemiş, El-münkız ve Tehafüt-ül-felasife kitaplarında, felsefecilerin yalnız akla dayandıklarını, çok yanıldıklarını bildirmiştir. 72 bid'at ehli, Yunan filozoflarının etkisi altında kalarak, felsefeyi dine karıştırıp İslamiyet'i yaralamışlardır. Bir taraftan, eski yunan felsefesini din bilgilerine karıştırmışlar, bir yandan da, kendi görüşlerine, düşüncelerine göre din bilgilerini değiştirmişlerdir.

Cennete gideceği müjdelenen bir fırkanın [ehl-i sünnet vel cemaat fırkasının] âlimleri ise, din bilgilerini, **Eshab-ı kiram**dan aynen almışlar, felsefeyi ve kendi düşüncelerini bu bilgilere karıştırmamışlar, bu bilgileri, kendi akıllarından üstün tutmuşlar ve İslam dinini noksan sanıp, felsefe ile tamamlamaya kalkışan bir aklın noksan olduğunu ispat etmişlerdir.

Cami ve kilise

Bir kimsenin ihtisası dışında ilmi konularda konuşması ne kadar uygunsuz oluyor. Hristiyanlık, Müslümanlıkla aynı mı da, kilisede olanlar, camide olmalı deniyor? Niçin kilisede olan camide olmalıdır? Eğer kilisede olan, camide olacaksa, ne diye Müslümanlık gelmiştir? Herkes Hristiyan olur, kilisede müzik konseri verir, resim sergisi açar ve her istediğini yapar. Fakat Müslüman olan, camide her istediğini yapamaz. **Allahü teâlâ** ne istiyorsa, ancak onu yapar. Kilisede konser var diye camiye de sokarsak, kilisede put var diye camiye put

koyarsak, kilisede şarap var diye camiye şarap koyarsak, caminin şeytanın evi olan kiliseden ne farkı kalır? İmam yerine bir de papaz getirilir. Camiyi kiliseye çevirerek müslümanları hristiyanlaştırmak mı istiyor?

Her derneğin bir tüzüğü vardır. Kiminde, (18 yaşından küçükler giremez) yazılıdır. Bir çocuk severler derneğine, her yaştaki çocuk geliyor diye, bu derneğe de, 18 yaşından küçük olanı almak tüzüğe aykırı olmaz mı? Bunun gibi İslam dininin de, belli hükümleri vardır. Kilisenin kanununa uyulmaz, Müslümanlığın kanununa uyulur.

Müzik her dinde günahdır

Müzik kelimesi, Yunanlıların büyük putları olan Zeüsün kızları sayılan Mausa (Müz) denilen 9 heykelin adından alınmıştır. Müzik, İlahi dinlerde büyük günahdır. İncilin yasak ettiği müziği, sonradan papazlar, Hristiyanlığa soktular. Bozuk dinler, ruhları besleyemediği için, müziğin nefse hoş gelmesi ruhani tesir sanıldı.

Batıdaki müzik, kilise müziğinden doğdu. Bugün yeryüzünü kaplayan bozuk dinlerin hemen hepsinde, müzik ibadet halini almıştır. Müzikle, nefsler keyiflenmekte, şehvani duygular rahat bulmakta, ruhun gıdası olan ibadetler unutulmaktadır. İnsanı, alkolik ve morfinman gibi gaflet içinde, uyuşuk yaşatmaktadır. Böylece çok kimsenin ebedi saadetten mahrum kalmasına sebep olmaktadır. İslam dini, insanları bu felaketten korumuştur. Dinde reform isteyen zat ise, camide müzik konseri vererek, bizi bu felakete itmek istiyor. Ayrıca, Kur'an-ı kerimin felsefeleşmesini isteyip, (Kur'anı yeniden yorumlayıp zamana uydurmalı) diyor. Kur'an-ı kerimin zamana uymayan nesi vardır? Müslümanları Kur'an-ı kerime uydurmayıp da, Kur'an-ı kerimi zamanımızdaki insanlara uydurmak, ne kadar çirkin bir tekliftir. Her kafadan bir ses çıkartıp, Müslümanlığı Hristiyanlık gibi bozmak mı istiyor?

“Kur'anı her çağda, o asrın teknolojisine göre yeniden tefsir etmek gerekir” diyerek Kur'an-ı kerimi asra uydurmaya çalışmak çok yanlıştır. Tefsir, moda kitabı değildir. Her çağa, göre değişik tefsir olmaz. Dinimiz eksik mi ki tamamlanacaktır? Yoksa fazlalık mı var ki çıkarılacaktır? Dinde eksiklik ve fazlalık olmadığı için yeni bir tefsire ihtiyaç olmaz. Dine yeni bir şey eklemek bid'at olur. Her çağa göre değişik tefsir yazmak, dini her asırda, bozmak demektir.

Kur'an-ı kerimin manasını, onun muhatabı olan **Muhammed** aleyhisselam bize bildirmiştir. Doğru tefsir kitabı Onun hadis-i şerifleridir. Tefsir âlimleri, tefsirlerini, **Peygamber** efendimizden ve **Eshab-ı kiram**dan naklederek meydana getirdiler. Bunların tefsirleri her asra uygundur. Kur'an-ı kerimin emirleri, her asırdaki insan için aynıdır. Önceki asırlar için başka, sonraki asırlar için başka manası yoktur. Kur'an-ı kerimi en iyi bilen **Peygamber** efendimizdir. Onun açıklamaları bellidir. Bundan farklı açıklamak, dini değiştirmek olur, reform olur.

Din, asra göre değişmez

Her asırda, her insana gereken iman ve ibadet aynıdır. Asra göre bunlar değiştirilemez.

“Zaman sana uymazsa, sen zamana uy” sözü doğrudur. Zamana uymak, zamanın gerektirdiği hususlara uymak demektir. Zamanın değişmesiyle, örf ve âdete ait hükümler

değişebilir. Nassa [Kur'an ve hadislere], delile dayanan hükümler zamanla değişmez. Dine aykırı olmayan örf ve âdete ait hükümler değişirse, bunlara uymakta mahzur yoktur.

Herkes traktörle, kamyonla giderken, kağıdı ile gitmek gerek diye ısrar edilmez. Fakat günah olan bir şey, herkes tarafından yapılırsa, buna uyulmaz. Zamana ait işlerin değişmesine, zamanın değişmesi denmiştir. Böyle misaller Kur'an-ı kerimde de vardır. Mesela, (köy halkına sor) yerine, (köye sor) denilmiştir. (Yusuf 82)

Türkçe'de de, (şu sınıf tembel) denir. Burada anlatılan, sınıfın kendisi değil, oradaki talebelerdir. Zamana uymak da, zamanın icabı olan faydalı işlere uymak demektir. Zararlı, günah olan şeylere uyulmaz.

Filozof ve hükema

Soru: Filozof ve hükema aynı şey midir?

CEVAP:

Hükema'nın tekili hakîm'dir. Fen bilgilerini iyi bilen, hikmet sahibi âlim demektir.

Din bilgilerini, fen bilgilerine göre değiştiren ve kendi görüşünü din gibi anlatan, felsefe yapan kimseye filozof ve dinde reformcu denir. Bunlar nakle itibar etmez, kendi akıllarını esas alırlar. Din bilgilerini, fen bilgileriyle ispat eden Müslümanlara ise hükema denir.

Tasavvuf ve felsefe

Soru: Tasavvuf ehlinin felsefi fikirleri var mı?

CEVAP:

Tasavvuf ehli, felsefeye bulaşmadı. (Kur'an-ı kerimi tam anlayabilmek ve hakiki müslüman olmak için **Peygamber** efendimizin yalnız emir ve yasaklarına değil, ahlakına ve her hâline uymalıdır) derlerdi.

Tasavvuf ehlinin yollarının esasları şunlardır:

- 1) Fakirlik: Her işte, her şeyde **Allahü teâlâ**ya muhtaç olduğunu bilmektir.
- 2) Zühd ve takva: Her işte İslamiyet'e uymaktır. Dinin bütün ahkâmına tamamen uyarak çalışmak, iyilik yapmak ve boş zamanlarını ibadet ile geçirmektir.
- 3) Tefekkür, sükut ve zikir: Hep **Allahü teâlâ**nın varlığını, nimetlerini düşünmek, lüzumsuz konuşmamak, hiç kimse ile münakaşa etmemek ve daima **Allahü teâlâ**nın ismini zikretmektir.
- 4) Hâl ve makâm: Kalbe gelen nurlarda, kalbin, ruhun temizlenme derecesini anlamak, kendini ve haddini bilmektir.

En meşhur ve ilk tasavvuf ehli Hasan-ı Basri hazretleridir. Bu zat, öyle büyük bir din âlimidir ki, büyük bir imam [müctehid] idi. Kuvvetli seciyesi, derin ilmi ile meşhurdur. Vaazlarında herkesin gönlüne Allah korkusu telkin etmeye çalışmıştır. Kendisinden birçok hadis-i şerif rivayet edilen büyük bir hadis âlimidir.

Mutezile felsefesinin kurucusu (Vâsıl bin Atâ), bu zatın talebesi iken, sonradan onun dersinden ayrıldı. Mutezil, ayrılan demektir. **Mutezile**'ye Kaderiyye de denir. Çünkü bunlar,

kaderi inkâr edip, (Kul kendi yaptıklarının yaratıcısıdır. Allah hiçbir zaman fenalık yaratmaz) derler.

Tasavvufun gayesi, insanı Marifet-i ilahiyye'ye kavuşturmak, yani **Allahü teâlâ**nın sıfatlarını tanıtmaktır. Onun zatını, yani kendisini tanımak mümkün değildir. **Peygamber** efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem), (**Allahü teâlâ**nın zatını düşünmeyiniz. Onun nimetlerini düşününüz) buyurdu. Yani, Onun kendisinin nasıl olduğunu değil, sıfatlarını ve insanlara verdiği nimetleri düşünmelidir. Bir defasında da, (**Allahü teâlâ**nın nasıl olduğunu düşündüğün zaman, hatırına her ne gelirse, bunların hiçbiri, Allah değildir) buyurdu.

İnsan aklının kapasitesi, sahası sınırlıdır. Bu sınırın dışında olanları anlayamaz. Bunları düşünürse, yanılır. İnsan akli, insan düşüncesi, din bilgilerindeki incelikleri, hikmetleri anlayamaz. Bunun için, din bilgilerine felsefe karıştıranlar, dinimizin gösterdiği doğru yoldan ayrılır, bid'at ehli veya kâfir olur.

İslam felsefesi diye bir şey yoktur. **Ehl-i sünnet** âlimleri, (İslam bilgilerinin ölçüsü, insan akli, insanın düşüncesi değil, muhkem olan [manaları açık olan] âyet-i kerimeler ve hadis-i şeriflerdir) buyuruyorlar.

Tasavvufun esası, insanın kendini (aczini, zavallılığını) tanımasıdır. Tasavvuf, sırf Allah sevgisi, yüce [ulvi] aşk esası üzerine kurulmuştur. Buna da ancak, **Muhammed** aleyhisselama uymakla kavuşulabilir. Kur'an-ı kerimde beyan buyurulduğu gibi, **Allahü teâlâ**, insanın kalbine tecelli eder. Fakat, bu tecelli yalnız **Allahü teâlâ**nın sıfatlarının tecellisidir. Akıl ile alakası yoktur. Tasavvuf ehli, **Allahü teâlâ**nın tecellisini kalbinde duyar. Onun için tasavvuf ehline ölüm bir felaket değil, güzel ve tatlı bir şeydir.

Tasavvuf ehlinden Mevlana Celeleddin-i Rumi, ölüme, Şeb-i arus = Dügün gecesi adını vermiştir. Tasavvufta, keder ve ümitsizlik yoktur. Yalnız sevgi ve tecelliler vardır. Hazret-i Mevlana, (Gel, gel, her kim olursan ol gel, müşrik, mecusi, puta tapan da olsan gel! Bizim dergahımız ümitsizlik dergahı değildir. Tevbeni yüz defa bozmuş olsan da, gel) diyor. [Bu, gel de öyle kal demek değildir. Müslüman değilsen müslüman ol, günahkâr isen tevbe et, önceki halinden dolayı ümitsiz olma, **Allahü teâlâ** tevbe edilip bir daha yapılmayan her günahı affeder demektir.] Bu sözler, başka zatlara da nispet edilmektedir.

Tasavvuf ehli arasında, imam-ı Rabbani, Cüneyd-i Bağdadi, Seyyid Abdülkadir-i Geylani, Mevlana Celeleddin-i Rumi, Seyyid Abdülhakim Arvasi gibi büyük veliler, Sultan Veled, Yunus Emre, Mevlana Halid-i Bağdadi gibi Hak aşıkları vardır.

Vahdet-i vücud, tasavvufun gayesi değildir. Gayeye götüren yolculuklarda, kalbde hasıl olan ve akıl ile, fikir ile, madde ile ilgisi olmayan bilgilerdir. Bunlar kalbde bulunmaz, kalbde görünür. Onun için, vahdet-i vücud yerine Vahdet-i şühud demelidir. Kalb, temizlenince, ayna gibi olur. Kalbde görünenler, **Allahü teâlâ**nın zatı da, sıfatları da değildir. Sıfatlarının suretleridir. **Allahü teâlâ** kendi, görme, işitme, bilme gibi sıfatlarının suretlerini, benzerlerini, insanlara vermiştir. Verdikleri Onunkiler gibi değildir. Onun görmesi, ezelidir, ebedidir. Her zaman, her şeyi görür. Vasitasız, âletsiz devamlı görür. İnsanın görmesi böyle değildir. İnsanın görmesi, o görmenin sureti, zillidir. Görmesinin zilli gözde, işitmesinin zilli kulakta tecelli ettiği gibi, sevmesi, bilmesi ve başka birçok sıfatlarının zilleri de, insanın kalbinde tecelli eder, hasıl olur.

Gözün görebilmesi için, hasta, bozuk olmaması gerektiği gibi, kalbin de, bu tecelliye kavuşabilmesi için, hasta olmaması gerekir. Kalbin hasta olması, günahlar ile kararmasıdır. Günahlardan kaçıp ibadet ederek kalbi temizlemelidir.

Yunan felsefecileri

Soru: Yunan felsefecileri, özellikle Sokrat ve Aristo kâfir mi?

CEVAP:

İmam-ı Gazâlî hazretleri, (El-münkızü mineddalâl) kitabında dinsizleri üçe ayırmıştır:

1- Dehriyyun ve maddeciler: Bunlar, Yunan feylesoflarından asırlarca önce vardı. [Bugün de, fen adamı geçinen bazı ateistler ve masonlar bu kısımdadır.] Bunlar, **Allahü teâlâ**nın varlığına inanmayıp, (Âlem, kendiliğinden böyle gelmiş ve böyle gidecektir. Bunun yaratıcı yoktur. Canlılar da, birbirlerinden üreyip, böyle sonsuza kadar sürecektir) diyor. Dehrî [ateist] olup da, Müslüman görünerek, Müslümanların dinini, imanını bozmaya, İslamiyet'i içeriden yıkmaya çalışana (Zındık), fen perdesi altında yaparsa buna da (Fen yobazı) denir.

2- Tabiiyeciler: Canlılarda ve cansızlardaki, akıllara hayret veren intizamı ve incelikleri görerek, **Allahü teâlâ**nın varlığını söylemeye mecbur kalmışlarsa da, tekrar dirilmeyi, âhireti, Cenneti ve Cehennemi inkâr etmişlerdir. [Günümüzde bunlara deist de deniyor.]

3- Yunan feylesofları: Meşhurları Sokrat ile talebesi Eflatun ve onun da talebesi Aristo'dur Bu felsefeciler, Dehrîleri ve Tabiiyecileri reddetmişlerse de, kendileri de, küfürden kurtulamamıştır.

Bu üç kısımdakilerin hepsi kâfirdir. Bazılarının, bunları din adamı sanması, hattâ peygamberlik derecesine yükseltmeleri, hayret ve dehşet vericidir. [Mesela Resulüm diyen Reşat halife, (Sokrat, Buda, Musa, İsa ve **Muhammed** gibi nice resullerin mesajı din adamları tarafından zamanla tahrif edilmiştir) demektedir.] Kâfirlerin, böyle şeyler söylemesi yadırganmaz. Fakat Müslüman görünenlerin, iman ile küfrü ayıramaması, çok acınacak bir hâldir.

Sokrat: Eski yunan hâkimlerindendir. Milattan önce 470 yılında Atina'da doğmuş, 70 yaşında hapsedilmiş ve zehirlenerek öldürülmüştür. [Deistler gibi] Bir yaratıcının bulunduğuna inanmışsa da, madde ve ruha kadim demiş, küfürden sıyrılamamıştır. Eflatun, Ksenefon ve Oklidis, Sokrat'ın talebeleridir. Kendisi de, Pisagor'un talebesidir. Din bilgilerini, eski peygamberlerin kitaplarından ve kendi zamanına kadar ağızdan ağıza gelen sözlerden öğrenmiştir.

olur.